

VII
B37359/60
4

S. Gregorčič

JOB

Velocastnemu prijatelju
g. Francu Vrhovniku
v prijazen spomin
poklanja

21/04
/10

J. Gregorčič

Abchnitt. — Cedola.

(Kann vom Empfänger ab-
getrennt werden.)

(Può essere staccata dal
destinatario.)

Stempel des Aufgabee-
Postamtes.
Bollo dell' Ufficio
dell' Impresazione.

Name, Wohnort und Wohnung
des Absenders.

Nome e domicilio (abitazione)
del mittente:

J. Gregorčič
P. Gorica.

Lina Kralj
za vasačila.

Lfrj
h

[Signature]

(Deutsch-Ital.)

Svetopisemska knjiga
J o b
in
psalem 118.

poslovenil
S. Gregorčič.

Tiskala in založila
„Narodna tiskarna“ v Gorici.
1904.

37359/60

III g f

IN-030002464

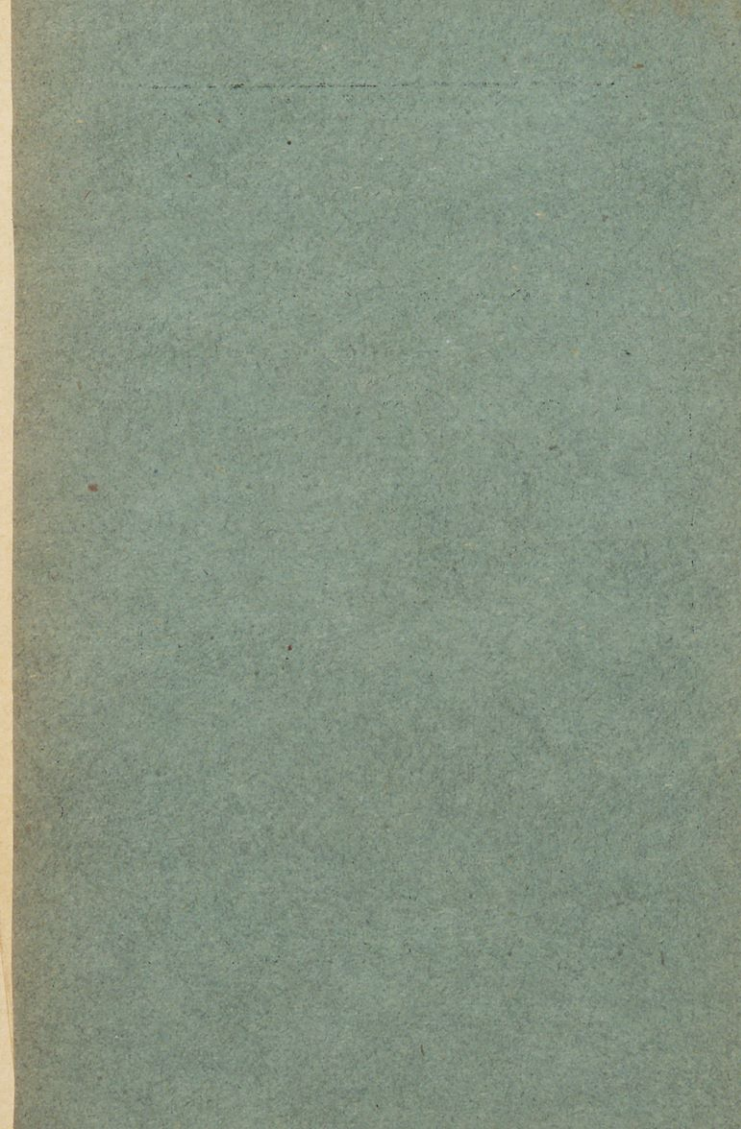
37360

Pojasnilni uvod *
* * v knjigo Job

sestavil
dr. Franc Sedej.

V GORICI
tiskala in založila „Narodna tiskarna“
1904.

Pojasnilni uvod v knjigo Job

sestavil

dr. Franc Sedej.

Svetopisemski knjigi Job je predmet theodicea, t. j. dokaz, da se dá človeško gorje z Božjo modrostjo in dobroto, sploh z Božjo previdnostjo zediniti.

Že poganski modrijani in pesniki (n. pr. Eshil v svojem Prometeju) so ugibali o vzroku in namenu človeškega trpljenja, a niso ga mogli rešiti samo s svetilko svojega razuma. Še celo judovski narod, izbrano ljudstvo, kteremu je bil sam Bog dal prvotno višje razodenje in na sinajski gori postavo, je menil od začetka, da nebó siplje časne dobrote le pravičnim, a trpljenje — krivičnim. (Primeri motivacijo četrte Božje zapovedi.) To enostransko naziranje je moral Bog svoj čas popraviti, spopolniti. In ravno ta smoter ima pred

očmi od Boga navdihnjeni pesnik poučne knjige Job.

Bil je Job mož imovit, častit in pobožen. Tudi družinska sreča mu je slajšala življenje. Te časne dobrote mu je bil Bog podaril kot nekako plačilo za njegovo pobožnost. Nebo in zemlja sta se radovala tega vzglednega moža, „kteremu na zemlji ni bilo para“. A zakleti in večni sovražnik človeškega rodu je gledal nanj z jezo in zavistjo. Ker je satan štel Jobovo pobožnost le za dobičkarijo in svetohlinstvo, mu dovoli Bog, da ga sme do neke meje skusiti. Satan vzbudi zle ljudi in naravne sile v zraku in na zemlji, da se vojskujejo zoper ubogega Joba. Ni še dokončal prvi sel žalostne novice, da so vplenili Arabci Jobu vole in oslice, že plane v hišo drugi, tretji, četrti poročajoč, da je vničil „oganj z nebá“ drobnico, da so roparski Kaldejci naglo odgnali kamele, da je vihar podrl hišo, kjer so se gostili Jobovi otroci, in jih pokopal pod njenimi razvalinami. Jobovo imetje in družinska sreča sta na mah vničena, ali njegova vera in up v Boga sta trdna kakor prej. Žalujoč kot orijentalec se pobožni Job vda v

Božjo previdnost in hvali Božje ime : A zdaj pa vstane Job, obleko si raztrže, — lašé ostriže si, se k zemlji vrže — in dê, Bogú se klanjajoč do tal: „Od majke sem rodil se nag, — in nag povrnem spet se v prah; Gospod je dal, — Gospod pobral — je meni spet svoj dar; — kot se Gospodu je zljubilo, — takó se je zgodilo; On sam je Gospodar; — češčeno Mu ime vsekdar!“

Satan je torej po Jobovi kreposti osramočen, pobit. A peklenska zloba ne neha. Satan sumniči Jobovo svetost, češ, da zato ne kolne Boga v svojih nesrečah, ker se boji, da ne izgubi svoje „kože“, svojega življenja. Njegova krepost je torej le previdnost in strah pred Božjo roko. Bog pripusti tedaj, da ga satan vdari tudi na telesu, in mu s tem omaja zadnjo zemeljsko oporo „navidezne“ kreposti.

Zviti in znajdljivi knez peklenških moči zadá ubogemu trpinu strašno bolezen, egipčansko elephantiasis. Telo se nesrečnežu zalije z ostudnimi gnojnimi gobami, koža počrni in jame pokati. Strup bolezní poprijemlje gobavcu ud za udom, najprej grlo, da mu

glas hripavi, nato pljuča in želodec. Prsti gnjijejo in cepajo od rok, da si mora Job z črepom čistiti gobe; noge otekajo ko vodeničnemu; ogenj vročice mu prešinja drob in kosti. Telesni gnilobi in otrpnelosti se pridruži še duševna. Ker je gobavec ločen od človeške družbe kot nečist, okužljiv in neozdravljiv, uda se otožnosti in obupu. Ta opis Jobove bolezni se nam je zdel umesten, da se lažje razumejo njegove tožbe (VII. 5, 13 in dalje; XVI. 16, XVII. 1, 13 in dalje; XIX. 20, citati po vulgati.) *)

Tudi Job mora zapustiti svoj srečni dom ter bivati kot izmeček ljudstva pod milim nebom na suhem smetišču, kakor je še dandanes navada v nekdanji njegovi domovini onstran Jordana v vročem Havranu. Da postane njegovo dušno trpljenje britkejšo, ga napade še njegova zakonska žena, rogajoč se njegovi pobožnosti in nedolžnosti. „Daj slovó tvojemu Bogu in umri!“ Tako mu dá brezsrčna družina. A modri in značajni Job jo ostro pokara rekoč:

*) Drugje so strani in vrste navedene po S. Gregorčičevem prevodu, kjer ni izrečno povdajen izvirnik.

„Viš, viš, kako nemodro govoriš! — Če bili smo dobrot veseli, — ki sipal jih na nas je Bog, zakaj od Njèga ne sprejeli — bi bridkih zdaj nadlog?“

Takó se skrha ob Jobovi svetosti in značajnosti vse orožje peklenškega napadalca. Bode-li zdaj miroval? Je-li britka skušnja pravičnika dospela do vrhunca? . . .

Trije Jobovi prijatelji, zvedevši njega nesrečo, ga pridejo obiskat in tolažit. Videč njegove strašne bolečine, žalujejo ž njim na glas s tisto pomenljivo simboliko, ki je na vshodu običajna. Sedem dni in sedem noči sedijo poleg njega ne izpregovorivši niti besedice, zakaj največa bol je — nema! A ubogemu Jobu je zadalo to čudno obnašanje treh prijateljev novo rano ter ga prepričalo o njegovem žalostnem, obupnem položaju.

Do tu sega u v o d (prolog) Jobove knjige (pogl. I.—II.), ki je sicer pisan v hebrejskem izvirniku v prozi, pa je jako pesniško in idealno zasnovan. Pesnik je v tem uvodu podal ključ uganki, o kateri ugibljejo Job in njegovi prijatelji, kak je namreč vzrok in namen človeškega trpljenja. Čitatelj že naprej vé, da je

vsemodri Bog sam ponudil hudobnemu duhu oblast pravičnika Joba skusiti, da se njegova svetost utrdi in očisti ko zlato v goreči peči, in da bo naposled pravičnik zmago slavil nad peklenskim vragom. Po tem takem daje uvod vsaj jeden odgovor prepornemu vprašanju, neko vodilno nit, ki čitatelja vodi skozi labirint strastnih disputacij, vprašanj, dokazov, ugovorov, tožbâ, ktere sledé za tem uvodom v 39ih poglavjih skoro do konca knjige, med tem ko je vse to Jobu in njegovim prijateljem prikrito in tajno.

Job je doslej vse svoje premoženje, sinove, zdravje in čast žrtvoval kot ceno za svojo krepost in nedolžnost. Čista vest ga še vzdržuje kakor druge pravičnike.

Ako se mu omaje to prepričanje, mora cela njegova duševna trdnjava pasti. In glej! Ravno proti tej navidezno trdni podlagi vpre zdaj satan vse moči s tem, da za hrbtom treh prijateljev sumniči in obdolžuje Joba velikih grehov. „Job je skriven grešnik in zato toliko trpi“, — to načelo zastopajo trdovratno Jobovi „prijatelji“ v pravdi zopet njega. Med tem ko je pesnik zunanjim nezgodam Jobovim posvetil

le prvi dvě poglavji, se nam čudno zdi, da se pravljanje Joba in njegovih klevetnikov v trikratnem sestanku in daljšem podučnem govoru četrtega prijatelja vleče skoro do konca knjige. Gotovo ni to brez globokega pomena. V teh razpravah, v tem boju na življenje in smrt tiči jedro celega vprašanja, zakaj da trpi pravičnik.

Job je sicer pravičnik, a ne še dovršen svetnik. Njegovi mali madeži, posebno tista absolutna samozavest o svoji nedolžnosti, s katero tirja samega Boga pred svoj sodni stol, neko skrivno nagnenje k prevzetnosti, morajo se vničiti v šoli britkega trpljenja in poniževanja, dokler skušanec ves skrušen ne pade v prah pred Božjim Veličastvom rekoč: Pater peccavi! — Pa o tem pozneje.

Pisatelj nam je postavil pred prvim sestankom pravdajočih se oseb Jobov samogovor, v katerem trpin preklinja dan svojega rojstva, kliče rešilno smrt in si želi, da bi nikdar rojen ne bil (pogl. III. str. 11, 12, 13, 14.). Ta Jobova tožba je izraz neizmerne bolesti, je povsem naravna, človeška, resnična, orjaška, gledé pesniške dikcije nedosežna. Zastonj iščemo kaj enakega pri najboljših dra-

matikih stare in nove dobe. Tudi se ne sme šteti Jobu v greh tako nečuvenih besed, dokler ne govori naravnost zoper Božjo previdnost. Ali ni to naravno, da si želi ubogi trpin sredi nečloveških bolečin miru v grobu? Kolikokrat čujemo slične izraze celó od bogoljubnih oseb!

Vrh tega je treba tu pomisliti, da orijentalna poezija rada stvari pretirava in da bolni Job ni govoril in se pričkal v verzih, ampak mu je le pesnik naše knjige del v usta tako strastne besede. Pesnika pa ne smemo meriti s prozajiskim vatlom. Opažamo tudi, da bolj ko so ljudje blizu zdravi naravi, bolj živo in odločno izražajo svoja čustva. Kako grozno stoka zaradi svoje ostrupljene rane Sofoklejev Filoktet! Tudi Homerjev junak Ahil žaluje na sličen način. (Primeri Ilijado knj. 18, v. 23 i dr., 86 i dr., 98 i dr.). Konečno pripomnim, da iz tožечеge Joba govori bolj človeška čutna natura, ki se brani trpeti, kakor pa njegov razum. Zdrav človek ni tako nestrpen kakor bolnik.

Prašamo pa, od kod tako nagli prevrat v Jobovem mišljenji in govorjenji? Izpočetka je hvalil Bogá, zdaj čez nekaj mesecev pa se zdi, da mu je dal slovo. Vzrok temu je člo-

veška slabost, ki ne more prenašati dolgo časa groznih muk, in pa satanova zloba, ki je zmerom hujše in zvitejše Joba preganjala. Jobova smela tožba dá trem ponôsnim, menda bolj konvencijonelno, nego res prijateljsko obiskajočim ga prijateljem priliko, da stopijo na prizorišče, in bolj na dolžilno, nego na tolažilno stališče. Zdaj prične med njimi in Jobom pravda ob vzroku Jobovega trpljenja. Trije ugovorjalci se v ta namen trikrat snidejo ter se vrsté v tem le redu: Elifas, Baldad, Sofar. Odgovarja jim vsakikrat Job izvzemši tretjemu prijatelju v zadnjem sestanku.

Prvi sestanek, (pogl. IV.—XIV. str. 15—53. v. 14.) Elifas postavi v svojem prvem govoru to-le načelo: Skušnja in dano mu neko razodenje uči, da je vsak človek grešnik in da za to zasluži Božjo kazen. Ta vizija (str. 16 v. 20 do str. 18 v. 7), ktero je bil najbrž satan spečemu Elifasu v glavo vtepel, je Jobovim napadalcem podlaga nadaljnjemu dokazovanju. Po tem takem bi moral Job verovati, da ga je Bog sam obsodil za grešnika, in v zmislu njegovih klevetnikov za zločinca in svetohlinca. Job naj torej sprejme

radovoljno od Boga kazen za svoje grehe in poljubi šibo, ki ga tepe. Dobrotljivi Bog se ga bode gotovo usmilil, zakaj on povzdiguje tiste, ki se ponižujejo (pogl. IV. str. 18 v. 8 do str. 22 v. 4). Job odgovori Elifasu ves ogorčen, češ, da njegove muke niso v nobenem razmerju z njegovimi grehi. Prijatelji, od katerih je pričakoval tolažbe, ga varajo kakor divji potok, ki se zgubi v pesku puščave. Naj dokažejo, česar ga dolžé! Na to Job zopet bitko toži ter prosi Boga, da mu dá nekaj odmora v trpljenju.

Za tem nastopi drugi prijatelj Baldad. Misleč, da Job obdolžuje Boga krivičnosti, odločno odbiva tako bogoskrunsko govorjenje, trdeč, da so bili Jobovi otroci po vsej pravici kaznovani. Že starodavni modrijani nas učé, da zlikovci nemajo sreče na zemlji in da pravični dobé že tu svoje plačilo. (Baldad str. 29 do str. 23 v. 11) Job odgovarja Baldadu, da sé svojimi tožbami ni hotel Bogu podtikati krivičnosti. Nato dokazuje, da tepe Bog brez izjeme pravične in krivične, ter da se krivičnim čestokrat dobro godi. Zopet tožeč praša Boga, zakaj ga tako ostro, takó izredno preganja,

ko tega zaradi svojih malih grehov ni zaslužil (pogl. IX. str. 32 v. 12 in X. do str. 40 v. 7). — Job je namreč menil, da Bog ž njim ravna po navadni pravičnosti, ne vedoč, da ima Bóg za svoje ljubljence strožje merilo. Da si se je Job pripoznal za malega grešnika, vendar prijatelji nimajo ž njim nsmiljenja.

Tretji govornik, mladeniško vneti Sofar, se togoti, da Job zagovarja svojo nedolžnost. Kakor je njegov predgovornik Jobu nasproti zagovarjal Božjo pravičnost, tako povdarja Sofar Božjo modrost. Bog je modrost sama in Njegova pota so nerazumljiva. Zatorej naj se jim Job ukloni, ne da bi jih preiskoval. Skesanemu bode Bog povrnil svojo milost in srečo (pogl. XI. str. 40 v. 8 do str. 42).

Job zavrača Sofarja, rekoč, da tudi on pozna modrost bolje, nego njegovi prijatelji (pogl. XII. str. 43 do str. 46 v. 18). Naj torej nehajo braniti Božjo pravdo z lažmi. Job se obrne z zaupanjem do Boga izpovedajoč, da je nedolžen in pripravljen svojo nedolžnost dokazati pred Božjim sodnikom, ako bi ta ne nastopil z neizmernim svojim veličanstvom in prestrogo pravičnostjo (pogl. XIII. str. 46 v. 19

do str. 50 v 12), ter konča s patetičnim opisom človeške bede in minljivosti. Zato hrepeni počivati v šeo'u (predpeklju) upajoč zopetno oživiljenje (pogl. XIV. str. 50 v 13 do str. 53 v. 14).

Nadaljne obtožbe in obrambe Jobove se razvijajo vedno bolj strastno in prehajajo v osebnosti, kakor je pri takih pravih navada. Isti dokazi in ugovori se ponavljajo tako, da postane obravnava enakomerna, bi rekel orientarno dolga, utrudljiva. Orožje napadalcev se krha, Job pa napreduje zmagovito.

V začetku drugega sestanka očita Elifas Jobu v obraz, da je brezbožnik, predrzen, trdovraten, prevzet, da sploh izpodkopuje strah Božji in krepost, kateri sledi že tu plačilo. S črnimi barvami riše bedno življenje krivičnikovo, njega prerano smrt in celó očitovanje vesti (pogl. XV. str. 53 v. 15 do str. 58 v. 13).

Job mu zopet ogorčeno odgovarja, da ni zaslužil takega trpljenja, zasmehovanja in zaničevanja, kliče Boga za pričo in branitelja svoje nedolžnosti. A zdi se, da so se ljudje in Bog zarotili zoper njega, zato zopet jame

tožiti: zanj ni več ta svet, nego šeol; tam je njegov up (pogl. XVI.—XVII. str. 58 v. 11 do str. 63. v. 18.).

Tudi Bildad ne pové nič novega, nego ponavlja po razburjenem uvodu enostransko dokazivanje svojega predgovornika. Vendar je njegov govor vznesen, pretresajoč, a nekaj pretiran (pogl. XVIII. str. 63 v. 19 do konca str. 65.).

Job postane vpričo svojih brezsrčnih tožiteljev, katerih prosi usmiljenja, pobit. Ali kmalu zbere svoje moči in se dvigne na krilih Božjega razsvitljenja in upa do prihodnjega svojega Rešenika, ki ga bode po smrti maščeval in obudil od mrtvih. Njegove lastne oči Ga bodo gledale in se v Njem radovale (pogl. XIX. str. 58, 69.): Jaz vem, da moj Rešnik živí, — da spet me iz prahu zbudí. Čeprav ta koža mi odpade, — nihče mi té ne vniči nade, — da prav iz svojega mesá — rešnika gledal bom Bogá. Jaz gledal bom ga polhen sreče, — prav ta jaz, ne ko drug kedó, to zrlo bode ga oko, — po sreči taki koprneče“...

To preroško mesto je eno najlepših in v verskem obziru eno najbolj važnih ter zasluži

res, da se ovekoveči z zlatimi črkami v knjigi trpečega človeštva. Nekteri razlagalci sicer menijo, da govori tu Job le o povrnitvi svoje zemeljske sreče, kakoršno mu je bil Bog podaril po prestani skušnji in ne o vstajenji mesa; ali o tem Job še sanjal ni, ker je bila njegova gobova bolezen neozdravljiva. Saj prej (pogl. XVII.)* in pozneje (XXX.)** izjavlja, da njegov up na tem svetu je le — grob!

Koncem drugega sestanka opisuje Sofar v liričnem tonu bedo grešnikovo, njegov žalostni, rani konec in vničbo (pogl. XX. str. 69 v. 17 do str. 73 v. 8). Job pa se zopet sklicuje na vsakdanjo skušnjo, ki nas uči, da se brezbožniku navadno prav dobro godi na svetu in njegovo ime še po smrti živi (pogl. XXI. str. 73 v. 9 do str. 78 v. 8).

V tretjem sestanku (pogl. XXII.—XXXI. str. 78—111) se vračajo Jobovi klevetniki na isto stališče: Job mora biti velik grešnik, ker ga Bog tako hudo kaznuje.

Elifas domneva, da vodi Boga pri razdelitvi človeške osode le pravičnost, ker

*) po vulg.

**) po vulg.

mu dobra dela pravičnikova nič ne hasnejo, a zlodejčeva nič ne škodujejo. Vrh tega obdolžuje Elifas Joba mnogovrstnih pregreh, za katere trpi (XXII. str. 78 v. 9, str. 82 v. 16). Job zopet kliče Božjega sodnika na pomoč, da bi rešil pravdo. Ozrši se na svoje prejšnje življenje ne najde v njem očitovanih mu pregreh: svoje trpljenje mu je uganka. Samo to ve iz lastne skušnje, da je pravica na zemlji (justitia distributiva) jako nedostatna. (str. 82—88).

Baldad ponovi na kratkem svoje reke o Božjem veličanstvu in ono nočno vizijo, po kateri noben smrtnik ni čist pred Bogom (pogl. XXV. str. 89). A Job ga jako strastno zavrne rekoč, da ne potrebuje takega podučila o Božji vseomogočnosti, katero zdaj sam vzneseno opisuje (XXVI.).*)

Tretji prijatelj Jobov (Sofar) videč, da je Job ovrigel vse sofizme svojih tožiteljev — modro molči. Najbrž ni vedel kaj pripomniti.

Sicer pripisujejo nekteri pogl. XXVII. Sofarju, a lahko je to govoril Job sam, bodisi,

*) po vulg.

da se je gledé trditve o osodi grešnikov udal svojim ugovarjalcem, bodisi, da govori ironično v njih zmislu.

Obmolknili so prijatelji in slabi tolažniki Jobovi. Zdaj pa povzame Job kot zmagovalec zadnjo besedo ter v daljšem samogovoru (str. 93—111) kara tri prijatelje zaradi njih krivega naziranja in dokazovanja. Zanj je razdelitev dobrega in zla na svetu — skrivnost. Človek išče v drobu zemlje zlata in dijamante, našel pa li bode sploh kje modrost t. j. razumljivost Božjih sklepov? V naslednjih treh poglavjih (str. 99—111) riše Job svojo prejšnjo srečo v nasprotju z sedanjo bedo v zelo krasnih, živih podobah ter konča svoj zagovor primerjaje svoje življenje z moralno postavo, ki mu je bila vedno merilo mišljenja in delovanja.

Disputacija ob vzroku Jobovega trpljenja je zastala. Trije Jobovi pravdarji stoje na svojem nepremičnem stališču trdno kakor bazaltave gore, brezsrčno, kakor ugasli ognjeniki havranske dežele, kjer se je vršila ta pravda.

Job je od svojih prijateljev ugnan v neko sotesko, da mora ali sam sebe obsoditi za

krivičnika ali pa Boga, kateri ga izredno strogo tepe, proglasiti nepravičnim. Njegovo zaklinjanje o svoji brezmadežni nedolžnosti ne more prepričati nasprotnikov, niti je popolnoma resnično. Kajti brez malih grehov ni nobeden smrtnik. Vrh tega ga ogenj samoobrambe čestokrat zanese čez meje zmernosti in ponižnosti, takó da samega Boga pozivlja na sod. A Bog se mu noče še oglasiti. Celó hlapci, berači, otroci se mu rogajo in vanj pljujejo (glej XVII. 6, XIX. 15, 18, XXX. 1, 8—10 po vulg.) Ubogi trpin postane na tak način prava tragična oseba, ki nam vzbuja pomilovanje in strah pred Božanstvom. Pravdarji stojé na ozkem stališču svojega razuma, vsakdanje skušnje in, kot pagani, pred ozkim obzorjem prvotnega razodetja Božjega. Zatorej ne mogó najti ključa uganki. Nam, ki nam sije polna luč evangelija, je to seveda jasno.

Šele četrti prijatelj Elihu, ktereга pesnik po zmagoviti samoobrambi Jobovi privede na prizorišče, začne razvozlavati preporno vprašanje. Doslej je ta mladi mož najbrž le od daleč poslušal govornike, a kakor bi se jezil, da ne znajo najti rešitve vprašanju, skoči z

mladeniškim ognjem med nje. Njegov značaj in govorica sta nenavadna. Z neko govorniško obširnostjo in nadutostjo začenja svoje štiri govore, sramoti s fino ironijo Jobove prijatelje, kara Joba ostro kakor kak prerok, navajajoč njega lastne besede, ter rešuje samooblastno kot sodnik sporno stvar.

Navedši v pogl. XXXII. str. 112 i dr. najprej vzroke, iz katerih je poprijel besedo, očita Elihu Jobu, da je preglasno povdarjal svojo nedolžnost ter razloži, zakaj Bog tepe ljudi. Bog uči človeka po sanjah (pogl. XXXIII. str. 115).

Bog govori človeku po bolezni in trpljenju, po svojih poslancih, kakoršen je Elihu sam. Skušancu Bog zopet obrne milostno obličje svoje, ako ponižno moli (pogl. XXXIII. str. 116—117).

V drugem govoru dokazuje Elihu, da človek ne sme očitati Bogu krivičnosti, dasi ne razume Njegovih potij. Zakaj Božja pravica je nerazumljiva, naslanjajoča se na neizmerno znanje (pogl. XXXV. str. 118 in dr.).

V tretjem govoru zavrača Elihu Jobovo trditev, češ, da ni treba človeku živeti sveto,

ker s tem nikakor ne škoduje Bogu; mariveč koristi svetost življenja vedno človeku samemu, takisto škoduje greh le njemu. Če Bog ne usliši nekternikov molitve, je vzrok temu to, ker prosijo Boga prevzetno, na neprimeren način (p. XXXV. str. 121 in dr.)

V četrtem govoru slavi Elihu prav slovesno Veličanstvo Božje, ki odseva iz Njegovega vedenja do posameznih ljudi in iz čudovitih naravnih pojavov. Bog ne zapusti pravičnika. Če pa kaznuje krivca, je to njemu v dušno korist. Naravni prizori kažejo Božjo vsemogočnost in brezkončno modrost. To dvoje naj bi Joba prepričalo, da ne sme tuhtati Božje previdnosti predrzno in prevzetno (p. XXXVI., XXXVII. str. 123—129, v. 11). — Ta zadnji govor je jako krasen ter lepo pripravlja nastop Boga samega.

Ako povzamemo glavne misli Elihuove razprave, namerava modri Bog tepoč Joba obvarovati ga „jame“ pogubljenja in skrivnega napuha. Po tem takem je bil Job že prej k temu nagnjen. Ako čitamo opis njegove prejšnje oblasti in slave (p. XXIX. str. 99 in dr.), njegove kreposti (p. XXXI. str. 106—111), se

bodemo prepričali, da je on mnogo štel na svojo svetost in čast. Elihu nam tudi pové, da Job ni umel Božje izkušnje in da je tedaj preveč tožil, a premalo molil, da sploh ni govoril dovolj dostojno o Božjem Veličastvu, kteremu se človek ponižno podvrzi. Kazni Božje niso torej, kakor so Jobovi prijatelji trdili, izključno maščevalne nego tudi zdravilne. Namen jim je, da se človek očisti dušnih peg, da spozna svojo slabost, da se obvaruje večih grehov in nesreč, posebno pa da se vniči v njem napuh, ta skrivni izvir vseh grehov.

Dasi je pesnik Jobove poezije dal mladeniškemu Elihu glavno ulogo v reševanju problema in dasi mu Job ne zna ničesar odgovoriti, čitatelj ni še popolnem zadovoljen.

Kot zadnji in najveljavnejši aktor se h koncu prikaže J e h ô v a sam, da dovrši Jobovo pravdo z besedo in dejanjem. Dostojno pa bi ne bilo, če bi Bog kakor kak profesor raz katedre rešil teoretično in samo spekulativno to vprašanje in se pričkal z ljudmi. Vrh tega je bolje, da človek ne pozna tajnih Božjih ukrepov, da ima vsaj priliko verovati in upati v Boga in si s tem služi nadnaravno plačilo.

Zato se Jehôva prikaže veličastno kakor na sinajski gori sred viharja ter, poprijemši ideje zadnjega Elihuovega govora, Joba kar obsiplje z vprašanji, katerih človek ne more rešiti, da iz tega spozna, da se je treba ukloniti nerazumljivim Božjim naredbam.

Bog govori iz megle dva govora, ki sta si precej slična. Na koncu vsakega odgovarja skesani Job prav kratko. Prvi govor se suče okoli vprašanja: Ima-li človek pravico z Bogom pravdati se? Drugi pa: Ali sme človek dolžiti Boga, da je nepravičen pri vladanji sveta?

Prvi govor razvije pred Jobovimi očmi veličasten panorama vesoljnega stvarstva, iz katerega naj Job spozna modrost in mogočnost Božjo ter temu nasproti svojo nevednost in nezmožnost. Pesnik razmotriva najprej čuda Božja na zemlji in na nebu (pogl. XXXVIII. 4—38, str. 129—134), omenja za tem, oziroma opisuje izmed živalij: leva, krokarja, košuto, divjega osla, bivola, noja, konja, jastreba (pogl. XXXVIII. 39 — XXXIX. 30, str. 134—138). Job na to izpove na kratkem, da je govoril nepremišljeno o stvareh, ki presegajo njegov razum.

Da bi Joba še bolj osramotil, ga povabi Bog ironično, naj prevzame vladanje vesoljstva ter v njem ustanovi red in pravico. Bode-li on kos temu? Bode-li vkrotil dve najsilnejši pošasti, ki so Bogu sicer igrača, a človeku strah in trepet na prvi pogled, namreč nilskega konja in krokodila? (pogl. XL.—XLI. 25, str. 138, v. 15 do str. 143 v. 9). Job na to izusti svojo izpoved ves skesan rekoč:

Oh, jaz o Tebi prej sem blél
to, česar nisem nič umél:
o Tebi čulo le u h ó,
po sluhu le sem Te poznál
(in, žal, po tem presojevál), —
a zdaj Te zrlo je okó;
v pepelu, prahu torej tó,
kar sem mrmrál in blebetál,
do smrti bom obžalovál. —

Pred neizmernim veličastvom Stvarnika in vladarja vseh stvarij mora torej vsak človeški razum, vsak kritikovalec obmolkniti. Sicer opisuje pesnik vladanje Božje le v čutnem, fizičnem stvarstvu, ker podaje narava pesniku obširnejše polje opisovanja, kakor prozajično

človeško življenje. Vendar namen pesnikov je — kakor G. Gietmann*) prav dobro pripominja — vzbuditi v čitatelju slične misli in čute o višem, moralnem svetovnem redu, kateri terja še več modrosti in moči Božje in kateri se človek ponižno ukloni.

Človeški trpin, ki je prešinjen od takih mislij in čustev, se zaupno verže v naročje Božje previdnosti in ljubezni ter v njem mirno počiva.

Jobova izkušnja je dosegla svoj vzgojevalni namen, njegovo trpljenje se bliža koncu. Ljubljenec Božji, oprasha prejšnjimi ne-dostatkami, prihaja iz šole izrednega trpljenja kakor suho zlato iz peči brez — žindre. Zdaj sledi tudi njegovo opravičenje in proslava vpricho njegovih klevetnikov. Jehova se jezi nad njimi, da niso tako resnično**) o Njem govo-

*) Gerhard Gietmann S. J. Parzival, Faust, Job und einige verwandte Dichtungen, Freiburg, Herder 1887. str. 649. Ta književnik in kritik nam podaje tu najboljši razvoj idej Jobove poezije, za to nam je bil pri tem spisu merilo.

**) t. j. relativno resnično, zakaj tudi Job ni govoril povsem resnično, ker ga karata Elihu in Jehova.

rili kakor Job. Po ukazu Božjem daruje Job žgavno žrtev za svoje tožilce ter moli zanje. Bog ga usliši in mu povrne prejšnjo čast, ime-nje in družinsko srečo (pogl. XLII. 7—16). Tako se razveže razglasje Jobovega trpljenja v prijetno soglasje, ki umiri človeku um in srcé.

Z dejanjem torej reši Bog Jobovo za-gonetko. On izkaže Joba pred svetom kot pravičnika, ker mu po prestani izkušnji podeli dvakratno plačilo.

Ako h koncu zberemo vse vzroke človeškega trpljenja, katere nam podaja poučna knjiga, sledi ta-le zlati nauk:

Trpljenje človeško ima sicer svoj izvir v grehu, zato ga Bog pošilja nad grešnika kot kazen; kterikrat pa tepe tudi pravičnika, (izročevaje ga celó satanu), da se vtrdi v dobrem, očisti malih madežev in zasluži nebeško plačilo *). Je pa li dotični trpin v tem ali onem slučaju krivičnik ali pravičnik, to sam Bog ve; človek naj o tem ne ugiblje in ne sodi.

*) Pri Jobu je seveda to plačilo v smislu starega zakona le zemeljsko, a Joba častita vzhodna in zahodna cerkev kot svetnika in nebeščana.

Slična dogodba nam pripoveduje sveto pismo v knjigi Tobijevi*).

Jobova pesniška knjiga ni ne drama, ki zahteva zunanjih dejanj, njih zavozljanje in razvozlanje, med tem ko je v naši knjigi le neka notrajna borba; niti je umetni epos verskega značaja, ker ne opisuje dogodkov v pripovedni obliki, temveč jo je treba prištevati med poučne ali didaktične pesni, kakor je razvidno iz njenega zadržaja in smotra. Slične poučne pogovore imajo Arabci v svojih *makamah*.

Sveta poezija hebrejska je vzrasla na verskih tleh in se deli na lirično in didaktično poezijo. Drame in eposa ne pozna. Da se lažje razume Jobovo knjigo, je treba pred očmi imeti takozvani *parallelismus membrorum*, ktere ga je v hebrejski poeziji prvi zasledil Anglež Lowth. Hebrejec namreč ne izreče jedne misli samo v enem stavku, ampak

*) Tudi ta knjiga nas uči isto o trpljenji in izkušnji pravičnikov: *Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te*. Viši namen trpljenja nam podajajo: Dejanje Ap. XIV. 21; II. Tim. III. 12; Jak. I. 2—4 in dr.

jo razdeli na dva, ki sta si paralelna in kakokrat celo do besede drug drugemu odgovarjata. Glede vsebine (misli) je drugi stavek navadno sinonimen prvemu t. j. ista misel se ponavlja z drugimi besedami, n. pr. psal. 50:

Usmili se, o Bog, me Tí
po svoji velevsilnosti,
in krivde moje vse zatri
po milosti obilnosti;
očisti vseh me hudobij
in madeže mi vse izmij . . . ;

ali pa antitetičen (nasproten), ako si posamezni členi naslednjega stavka nasprotujejo členom prvega, n. pr.:

Moder sin razveseljuje očeta,
neumen sin žalostí svojo mater.

Prig. X. 1.

ali pa sintetičen t. j. v drugem stavku se razvija, spopolnjuje, razjasnjuje misel prvega, n. pr.:

Učil bom grešnike poti Tvoje,
in brezbožniki se bodo obrnili k Tebi.

Psal. 50, 13.

Pri Jobu prevlada sinonimen paralelizem ali tautologija. Čitatelj kmalu zapazi, da se jedna in ista misel izraža v dveh verzih zaporedoma in da jeden verz razjasnjuje drugega.

Lepota in pesniška vrednost Jobove knjige je po menenju strokovnjakov izredna. E. Renan hvali v njej čisti, pregnantni, klasični jezik*). Cornill imenuje Joba kronomodrostnih knjig, jeden najbolj čudovitih tvorov človeškega uma**). Albert Schultens meni, da zaostaje Eshilova in Sofoklejeva tragedija daleč za Jobom glede globokih in resnih čustev***). Mojstru Goetheju je Jobov uvod tako imponiral, da ga je posnemal — seveda po svoje — v prologu k Faustu. Tudi lord Byron je nameraval zložiti sličnega Joba, a zdel se mu je preveličasten. G. Gietmann meni, da se Jobu ne da primerjati nobena svetopisemska knjiga, izvzemši Izaije pogl. 40—66, ako se vpoštevata poleg vzvišenega zadržaja in sloga tudi umetna njegova osnova.

*) Renan, *Le livre Job*, Paris 1859 p. XXXV.

**) Cornill, *Einleitung*, 4. Aufl. Freiburg 1896 str. 233.

***) A. Schultens, *Liber Jobi* T. I. Praef. f. 2.

Zares! Osnova te pesniške knjige je dovršena. Duhoviti prolog v nebesih, zavozlanje in razvozanje dramatičnega dejanja, bolje rečeno pravde, vspored dvogovorov, stopnjevanje in rešitev pravde, rezki opis značajev, vedno rastoče zanimanje za prvaka naše pesni: vse to je nedotakljivo. Ta umotvor je podoben enotni, vzvišeni piramidi, kateri ne smeš kamenčka izruti ali preložiti, da celotni vtis ne oslabi. Misli so vzvišene in plemenite, ton je govornišk, krepak, energičen, slog lapidaren, zveneč, slikajoč, v uvodu in koncu, kjer pesnik piše v prozi, preprost a lep. Neprekosne in povsem originalne so bujne slike in opisi narave vzhodnega neba, ktere nam tu pesnik siplje neprenehoma iz svoje bogate orijentalne fantazije. Opis nilskega konja (hippopotamos) in krokodila spadata, kakor menijo strokovnjoki, med najkrepkejše poteze te veličastne knjige.

Krasni so tudi lirični deli Jobove poezije. Posebno nam segajo v srce globoko občutjene in psihologično-resnične elegije njegove; zato jih je katoliška cerkev sprejela med svoje obrede za mrtve in jih je nekdam (veliki teden) pokladala na jezik trpečemu Zveličarju.

Job je zgodovinska oseba. Saj ga pisci svetega pisma n. pr. Ezechijel (XIV. 14), Tobija (II. 2, 15) in sv. Jakob ap. (V. 11) stavljajo vernikom kot vzgled pobožnosti in potrpežljivosti. Kot o resnični osebi govoré o njem tudi Rabini in sv. Očetje. Stari martirologiji hranijo njegovo ime in katoliška cerkev ga je sprejela med svoje svetnike. Mimo tega pričuje to knjiga sama, opisujoč na drobno osebe, imena, kraje in druge okolnosti.

Živel pa je Job za časa poznejših očakov (patrijarhov), kar pričuje že njegovo dolgo življenje (180 let, LXX. 240 let), starodavni obred daritev, stroga vera v jednega samega Boga, molk o sinajskem zakonodavstvu, stare šege in navade itd.

Job ni bil Hebrejec nego sin onih semitskih narodov, ki so bili obdržali prvotno razodetje Božje in monoteizem. Bil je poglavar nekega rodu v deželi Hus. O legi te pokrajine so učenjaki različnih mislij. Najverojetnejše je ono mnenje, ki išče Jobovo domovino v današnjem Havranu onstran genezaretskega jezera in sicer v pokrajini Nukra, kjer še danes živi ustno poročilo o Jobu. Tam so

dandanes več ali menj tisti običaji, ktere nam opisuje Job. Tam je samostan Jobov (dêr Ej-jûb), sezidan v III. stoletju po Kr.; tam kažejo kamen, na katerega se je bil ubogi trpin naslonil in celo grob njegov in njegove žene.

Nekteri nekatoliški razlagalci in racijonalisti se niso sramovali obtožiti Joba bogokletstva in obupa. Ali kdor pazljivo čita uvod in konec naše knjige, bode razvidel, da je bil Job udan v Božjo voljo. Tudi v svojih govorih govori lepo in resnično o Božji pravičnosti in neizmerni modrosti, kateri naj se ukloni vsak smrtnik. Ako bi bil Job bogokletnež, bi ga sveto pismo ne stavilo za vzgled pobožnosti in potrpežljivosti. Tudi bi mu Bog ne bil povrnil prejšnje sreče. Že sv. Gregorij je pripomnil, da bi v tem slučaju ne bil zmagal Job, ampak satan bi zmagal Boga, ki ga je hvalil kot vzglednega svojega častilca. Tožiti o nezasluženih kaznih ni še greh in je prav človeško. Naj se pomisli tudi, da Job ni bil člen ne starega ne novega zakona; in da se je le v adil v šoli trpljenja. Učenec pa ni še mojster.

Rudnik bogat je bogoslovcu Jobova

knjiga gledé verskih resnic in nravnih pravil. A da se nam ne bo očitala, da pišemo za bogoslovce, omenimo k koncu le veliko njegovo svetno znanje. Nobena svetopisemska knjiga se toliko in tako često ne dotikuje profannih znanosti in umetnosti kakor naša. Tu dobiš podatke o zvezdoslovju, o vremeozvanstvu, o kosmologiji, o rudokopih, posebno o mineralogiji in zoologiji. Jobovi opisi živalij kažejo zelo fino opaževanje in zdravo naziranje. Nadalje jemlje pesnik svoje primere in podobe iz kroga tedanjih umetnostij in znanostij, n. pr. iz rezbarije, glasbe, poljedelstva, iz zemljepisja, zdravilstva itd. Pisec naše knjige, ki je najbrž živel v zlati dobi hebrejske književnosti za časa Davida in Salomona, je gotovo mnogo potoval in se več ko njegovi judovski sovrstniki naučil. Najbrž je bil ob Sinaju, kjer so bili stari egipčanski rudokopi, in v Egiptu, šoli davnih znanostij in umetnostij.

Jobova poezija je po tem takem zelo stara (okoli 3000 let), vsestransko zanimiva in podučljiva. Truda vredno pač je bilo, da se je tudi narodu slovenskemu odkrila njena lepota po hebrejskem izvirniku.

Naš pesnik ni samo dovršeno preložil,
ampak tudi jasno raztolmačil to krasno poezijo.
Saj le pesnik prav umeva pesnika.

Nje blažilna in tolažilna moč, resničnost
njenih nauk, nje pesniška vrednost niso nič
izgubile vsled tritisočletne starosti; vrednost te
od Boga navdihnjene knjige bode ostala kakor
Božja beseda sploh — na veke. Da bi dvigala
tudi Slovence iz mračnih nižin te solzne doline
v jasne nebeške višave!

